

Ásványgyűjtő kalauz 7.

**AZ EPERJES-TOKAJI-HEGYSÉG
ÉSZAKI RÉSZÉ**

Gimesi István Miklós

Szeged, 2006

1. FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉS

Az Északkeleti-Kárpátok külső vulkáni vonulatának része. A Hernád és a Bodrog, valamint ennek mellékfolyói: a Tapoly és az Ondava által kialakított völgyek szegélyezik. Nyugatról a Szepes-Gömöri-érchegység, északon a Csergő és a Keleti-Beszkidék lealacsonyodó dombsági tájai övezik. Keleten a Vihorlással, a Bodrog és mellékfolyóinak hordalékkúpjával határos. Dél felé – vizsgált területünket legalábbis, némi megszakítással 1920. június 4. óta – a hegységet keresztülszelő határvonal zárja.

2. ÁSVÁNY-ELŐFORDULÁSOK

2.1. Aranybánya (Zlatá Baňa)

A bányahely része annak az egykor hatalmas vulkánnak, mely keleten a Simonka-hegyet, délkeletről Opálbányát (Dubník), délről a Tánkoska tömegét képezi, észak-déli irányban mintegy 7 km átmérővel. A kutatások alapján ez a hatalmas sztratovulkán több kitörési periódus eredményeképp jött létre. Az első kitörés a szarmata időszakra esik, ennek eredménye piroxénandezit. A második periódust is piroxénandezit alkotja, de ez már amfibolt is tartalmaz. Ebbe az összletbe később dioritos intrúzió nyomult, melynek hatására kontakt-metaszomatikus ásványegyüttes keletkezett. Ebben hidrotermás-metaszomatikus, hidrotermás és hidrotermás-fumarolás paragenezis alakult ki. A negyedik, utolsó kitörési szakasz a panonban dácitot hozott létre, kis hőmérsékleten keletkezett ásványegyüttesel.

Az első feltáró munkálatok a 14. század végén kezdődtek, az újabb földtani kutatások és bányászati tevékenység 1960 és 1995 között folyt. Erre az időre tehető Rudolf Ďud'a munkássága révén, hogy a bányahelyről 1985-ben 97 faj, 1992-ben száznál több faj és változat, 2004-ben már több, mint 150 ásványfaj vált ismertté, bár ezek zöme csupán tudományos érdekesség, műszeres vizsgálatokkal voltak kimutathatók. A bánya bezárása és a meddőhányó rekultiválása miatt a gyűjtési lehetőség erősen beszűkült.

A meddőhányókon max. 3 mm-es *pirit*kristályok, fészkekben ülő *kalkopirit*, *galenit* és *szfalerit* társul. Ezek teléres darabokon is megjelennek. A galenit ritkán 2 mm-es kristályokban, a szfalerit is apró kristályokban mutatkozik. A *bournonit* legfeljebb 6 mm-es, fogaskerek alakú ikerkristályai mellett finom, nemezserű halmazokban *boulangerit* jelentkezik. Az *antimonit* viszonylag gyakori. Általában durvakristályos aggregátumként vagy tús halmazokat alkotva található, legfeljebb 3 cm nagyságig kvarc és karbonátok üregeiben. A *cinnabarit* helyenként igen gyakori, mint vörös, porszerű kiválási termék.

Kísérő ásványként a *kvarc* max. 2 cm-es prizmás kristályokban, a *calcit* apró fészkekben, néha fél cm-es romboéderekben, legtöbbször dolomittal együtt lelhető.

A bányahely Eperjestől 13 km-re, délkeletre található. A község déli végénél, annak bal oldalán mintegy 300 m-re vannak a Gemerka-tározó rekultivált meddőhányói.

2.2. Bányapataka (Banské)

A területet vulkáni és üledékes kőzetek alkotják. A limnokvarcitok andezit piroklasztitokhoz kötődnek, melyek lencsékben jelennek meg, 150 m mélységig. Bennük néha növénylenyomatok fedezhetők fel.

A limnokvarcit uralkodóan rejtetten kristályos *kvarc*-aggregátumokból, *opálból* és agyagos üledékekből áll, melynek üregeiben kékes kalcedon fordul elő. Ritka a *pirit* vagy *markazit* hintett, impregnációs megjelenése. Jellemző a limnokvarcit sávós színeződése, mely

miatt csiszolva mutatós dísz tárgyak készítésére alkalmas. Ugyanitt előfordul a *goethit*, a *hematit* és a *nontronit*.

A limnokvarcit töredékei a település egész területén, az erdei és mezei utak bevágásaiban, patakokban és legelőkön egyaránt megtalálhatók. A legjobb helyek a település végén, a Jucova-völgyben és a cigánytelep alatti Olšava-pataokban vannak.

2.3. Biste (Byšta)

A területet vulkáni és üledékes kőzetek építik fel. A riolit- és riodácit-testek a vízmocsokban, patakbevágásokban felszínre kerülnek. A vulkanitok erősen kovásodott részei tartalmazzák a kalcedonfészkeket és -teléreket, melyek leginkább fél méteres tömbökben lelhetők, breccsás andezit, riolit és karbonátos erek társaságában.

A telérekben, üregek falán sávos-réteges rajzolatú, gömbös-vesés megjelenésű, kékes-szürke színben található a *kalcedon*, melynek geodáiban ritkán *sztilbit*, *heulandit*, *episztilbit*, *greigit*, *barit* és *kvarc* (néha ametiszt) kristályai találhatóak.

A lelőhely Biste községtől északra, mintegy kilométernyire található egy névtelen patak medrében.

2.4. Bunyita (Bunetice)

A fehéres *opál*ban kékes színű *kalcedon*-dendritek jelennek meg.

2.5. Dargó (Dargov)

A Skalka-hegy déli lejtőin nyitották a két kőfejtőt, melyek piroxénandezitet szolgáltatnak. Ebben helyenként breccsás andezitek mutatkoznak. Az andezitben lencsék és fészkek formájában található a világosbarna, barna vagy zöldes *opál*, melyben mangán-dendritek is mutatkoznak. A kőzetpedésekben *kalcedon* és *hialit* is előfordul. A kőfejtők Dargótól ÉNy-ra, 6 km-re találhatóak, Kassa irányában. Az egyik kőfejtő időszakosan működik, a másikat rég felhagyták. A kőfejtőbe lépéshez szükséges a tulajdonos engedélye.

2.6. Erdőske (Lesíček)

Változatos színben jelenik meg a *jáspopál*.

2.7. Felsősebes (Vyšná Šebastová)

Az Eperjestől K-re, 6 km-re fekvő település mellett, a Maglovec-hegy déli oldalán nyitott kőfejtő dioritporfiritet tár fel, melyben kőzetzárványok, ún. xenolitok találhatóak. Ezeknél fiatalabb képződmény a kőzethasadékokban található szilikátásvány-együttes. Régebben látványos zeolitásvány-csoportok kerültek ki a felszínközeli részekből: a piszkoszöld *kabazit* romboéderes kristályai a 3–4 cm-t is elérték, melyeken zöldes, finomszálás amfibolkristályok (*tremolit*) nőttek fenn. Az *analcim* 5–7 mm-es, a sárgászöld *grosszulár* 2–3 mm-es és az *andradit* 7 mm-es kristályai nem mentek ritkaságszámba. Ritka volt viszont a *prehnit*, a tús kvévet alkotó *nátrolit*, a *taumazit* selyemfényű, vattaszerű csomói, az *ilvait*, az *axinit* és a *magnetit* apró kristályai.

A xenolitokban megjelenő *danburit* max. 4 cm-es, fehér, prizmás kristályai mellett a *datolit* halványzöld, 1 cm-es prizmái mutatkoztak.

A kőfejtő jelenleg is működik, a belépéshez engedélyt kell kérni.

2.8. Finta (Fintice)

Világos színű, közepesen porfiros andezit bányászata folyik. Viszonylag gyakoriak a repedések és a hólyagüregek. Az egyik kőfejtőt már felhagyták, a másik jelenleg is üzemel.

Kalcit, dolomit, aragonit és *kvarc* kérezi be a lelőhely nevezetes zeolitelfordulásait. A *kabazit* 1–2 cm-es romboéderei mellett cm-es, gömbös halmazokat alkot a tejfehér *mezolit*, a *heulandit* 3–5 mm-es táblácskái és a *garronit* fehér aggregátumai mellett a *sztilbit* több cm-es, legyezőszerű kévekben jön elő.

A kőfejtők Eperjestől északra, 7 km-re találhatók, az út jobb oldalán. A belépéshez kell a tulajdonos engedélye.

2.9. Kapipálvágása (Pavlovce)

Az andezitben *amfiboloszlopok*, az üregekben *tridimit*táblácskák fordulnak elő.

2.10. Kolbáska (Brezina)

A településtől mintegy kilométernyire, a cigánytelep mellett a bistei kalcedonokhoz hasonló képződményekre bukkanhatunk.

2.11. Nagyszalánc (Slanec)

A kőfejtő a Hradisko-hegy piroxénandezitjét tárja fel. Az üregekben *kalcit*, *kvarc*- és *opálváltozatok* találhatóak, így a kalcedon szürkés bekérgezései akár 3 cm vastagságot is elérnek, a kalcit narancssárga, gömbös halmazai 2–8 cm átmérőjűek is lehetnek. Elvértve fél cm-t elérő, halványkék táblákban mutatkozott a *barit*. Előfordul továbbá a *kvarc*, *hialit*, *tridimit*, *pirit*, *dolomit* és a túszerű *aragonit*.

A kőfejtőben jelenleg nincs termelés, de a belépéshez engedélyt kell kérni.

2.12. Ránkfüred (Herľany)

Az andezit repedéseiben *opál* található.

2.13. Regeteruszka (Ruskov)

A vasútállomás közelében amfibolandezitot tártak fel. A kőzet üregeiben, repedéseiben a *kalcit* nagyon lapos romboéderek, szkalenoéderek halmazát alkotja. Ezen nőtt fenn a *kvarc* 1–2 mm-es kristályokban. A zöldesszürke piroxénandezit üregeiben 2–3 mm-es táblákban *tridimit*, mellette *crystalit*, égszínkék, sárgásfehér-lilás, fűrtös kifejlődésű a *kalcedon*, a kalcitgömböcskéken víztiszta, fűrtszerű kérget alkot a *hialit*. A kalcitgömböcskék kék, zöld, barna, sárgás vagy rózsás színűek. A bánya felsőbb részén, salakos-üreges kőzetben 1–1,5 cm-es hófehér képződményként mutatkozik az *aragonit*.

Az andezitben hintetten *ilmenitszemek*, valamint 3 mm-es kristályokban *amfiboloszlopok* lelhetőek.

2.14. Sároskifalu (Malá Vieska)

A településtől északra, 1 km-re található kőfejtő a Vápenna nyugati lejtőjén létesült. Környékét triász dolomit, tarka palák és homokkőpalák alkotják. A dolomit felszínközeli részeiben limonitos konkréciók, padok fejlődtek ki, a dolomiton paleogén üledékek települnek.

A dolomitos szint felett, a kőfejtő felső részén jelenik meg a *goethit*. Gömbös-vesés kérges 5 cm vastagságot is elérnek. Néha sugaras-tűs *aragonit* települ a goethitre. Ugyanitt limonitos kongréciónok is találhatóak, ezek 20–50 cm nagyságúak. A repedésekben *kvarc* és *kalcit* fordul még elő.

A belépéshez az üzemvezetőtől kell engedélyt kérni.

2.15. Sókút (Sol’)

Az agyagos márgarétegek között sótelep húzódik.

2.16. Sósújfalu (Ruská Nová Ves)

A terület andezitjeiben kőzetalkotóként csinos *amfibol*kristályok találhatóak.

2.17 Sóvár, Tótsóvár (Solivar)

Miocén tengeri kiválás eredményeképpen a márgában 5–30 m vastagságban vált ki a *kősó*, *gipsz* és *anhidrit*. A kősót 1723 óta bányásszák a vidéken. A gipszben *dolomit*-kristályok és 0,1–0,4 mm-es szemekben *anhidrit* található.

A közeli heggyonulat andezitjének üregeiben fenn-nőtt csoportokban *citrin* lelhető. A kárpáti homokkőben és abból kimállva, szabad kristályokban mogorónyi, víztiszta, hexagonális bipiramisos *kvarc*kristályok találhatóak.

2.18. Tapolyhanusfalva (Hanušovce nad Topľu)

Az *anhidrit* mellett rostos, szemcsés *gipsz* jön elő.

2.19. Vehéc (Vehec)

A kőfejtő oszlopos megjelenésű piroxénandezitet tár fel. A feltárás felső részén kiterjedt repedésrendszer alakult ki, melyben fiatalabb ásványfázisok kialakulására nyílt lehetőség.

A kőfejtő leginkább pompás *tridimit*kristályairól nevezetes: gyakori 4–6 mm-es, hatszögletes táblái néha 1,5 cm-re is megnőhetnek. Helyenként együtt található a max. 1 mm-es *crystalit*-kristályokkal, valamint a ritka *pseudobrookit*tal, melynek barnásfekete, élénk fényű oszlopocskái 2 mm-re nőnek, továbbá az 1 mm-t elérő *ilmennit*táblácskákkal. A *kalcit*, *dolomit* és vastartalmú dolomit gömböcskéi akár 3 cm-re is megnőnek. Az *aragonit* tűs aggregátumai sárgás vagy rózsaszínű képleteket alkotnak.

A kőfejtőben ritkán található a felső szinten xenolitok, melyekben *apofillit*, *girolit*, *jennit*, *tobermorit*, *sekaninait*, *cordierit*, *wollastonit* és *harmotom* található.

A jelenleg is működő kőfejtőbe a belépéshez engedélyt kell kérni.

2.20. Vörösvágás (Červenica)

A település nevének hallatán sokak szíve megdobban: NEMESOPÁL! Történeti adatok bizonyítják, hogy a nemesopált már az ókorban ismerték, Plinius is említést tesz róla. A középkorban is nagy becsre volt a kőnek. Mivel abban az időben a legszebb, legértékesebb drágaköveket Kelet szolgáltatta, „keleti opál”-nak nevezték, pedig a színjátzó, pompás nemesopál egyetlen ismert termőhelye az 1800-as évek közepéig Vörösvágás környéke volt. A 17. században Tavernier francia utazó és drágakő-kereskedő volt az első, aki állította, hogy a nemesopálok Magyarországról származnak.

Eleinte feltehetően vízmosásokban, felszíni kibúvásokban találták a köveket, bányászat nem történt. A 17. században a vörösvágási terület a Keczer család birtokához tartozott, de arról nincsenek ismeretek, hogy a nemesopált a család bányászta volna. Mikor a Keczereket Caraffa eperjesi vértörvényszéke felségárulás vádjával kivégeztette, birtokaikat is elkoboztatta. 1750 körül állítólag kovaköveket kereső pásztorok véletlenül találtak rá a nemesopálra, ettől kezdve az államnak fizetett csekély haszonbér fejében kezdődtek az első kutatások. II. József császár idején évi 10 aranykorona értékének megfelelő összegért bárki bányászhatta a nemesopált, rendszeres bányászat azonban még ekkor sem volt, az egyes opálleletek csak felszíni vájásokból kerültek elő. A rendszeresebb kutatás akkor kezdődött, mikor az állam egyeseknek bérbe adta a bányászati jogot. Eleinte a Szentiványi, majd a Fehérváry-család kezdett tárnákat vájni. A mélyebbre telepített tárnák készítését a Goldsmidt család kezdte meg, amely 1845–1877-ig, majd az Egger család, mely 1877-től 1896-ig bérelte a területet. A millennium évében az állam saját kezelésébe vette a bányákat. Az iparszerű bányászat 1922-ben fejeződött be.

A Libánka-hegyen 14 táróban és a József-aknában folyt a legintenzívebb opálbányászat. A bányahelyek Vörösvágástól északra, mintegy 3–4 km-re vannak, a jelenleg lakatlan Opálbánya (Dubník) körzetében.

2.20.1. Opálbánya, Libánka-hegy

Az opálosodás epitermás jellegű, az aranybányai sztratovulkán déli részét alkotja, mely az andezit különféle kifejlődéseire és piroklasztitjaihoz kötődik. A Simonka-hegyvonulat észak-déli irányú egységes gerince három részre szakad: a Simonka-, a Libánka- és a Tánkoska-vonulatra. Az ásványosodás fészkek, erek és impregnációk formájában ismert, mely túlnyomóan a tufák repedéseiben és üregeiben fordul elő.

Az üregekben főként gyengén áttetsző vagy teljesen átlátszatlan, szint nem játszó *tej-opál* található. Ritkább az átlátszó és gyengén színjátszó *üvegopál* és a víztiszta, fűrtösgömbös, cseppkőszerű megjelenésű *hialit*, legritkábban pedig a tejopálban vékony rétegeket alkotó vörös, zöld, kék és narancs színekben pompázó világhírű *nemesopál* található. Előfordul továbbá veseszerű *markazit*, csillagszerű csoportokat alkotó *antimonit*, *pirit*, sárgás *barit* és ritkábban *kalcedon*.

A régi tárnákban számos másodlagos kiválás ismert, így *halotrichit*, *alunogén*, *copiapit*, *melanterit*, apró kristályokban és rozettaszerű képletekben *gipsz*.

A régi meddőhányókon jelenleg is megtalálhatók az opál különféle változatai (tejopál, üvegopál, hidrofán, nemesopál). A legjobb gyűjtési lehetőségek a József- és a Vilmos-tárók meddőhányóin vannak.

A lelőhely Opálbánya bányateleptől DNy-ra, 1 km-re található, az út mellett. A lelőhely környéke a Szlovák Opál Kft. kezelésében áll. A belépéshez és a gyűjtéshez az ő engedélyükre van szükség. A gyűjtéshez belépődíjat (kutatási koncessziós díjat) kell fizetni.

2.20.2. Opálbánya, Slávik-táró

A terület Aranybánya, Opálhegy és Vörösvágás útelágazásánál található. Az aranybányai rétegvulkán szegélyén erősen agyagásványosodott andezitet találunk. Az itteni ércesedés impregnációs-telérés jellegű, melyet túlnyomóan *cinnabarit* alkot. Kíséretében *antimonit*, *realgár*, *pirit* és *markazit* található gyakrabban, míg a felszínen elszórtan található a bányaműveletek során gyakori szerves ásványok: *idrialin* és *evenkit*. Viszonylag gyakoriak a karbonátos és kalcedonos erek, telérek.

A területen szabadon lehet gyűjteni.

3. KULTÚRTÖRTÉNETI ÉRDEKESSEGEK, NEVEZETESSÉGEK, LÁTNIVALÓK

3.1. Eperjes (Prešov)

Sáros megye egykori székvárosa 65.000 lelket számlál. A Tarca partján fekszik, Kassa után Kelet-Szlovákia második legnagyobb városa. Szájhagyomány szerint az egyébként ősidők óta lakott területen a várost II. (Vak) Béla alapította 1132-ben. A helyet az itteni finom eperről nevezte el, melyre a város régi címerében is találunk utalást. Oklevelek először 1233-ban említik, mikor flamandok települtek a városba. Városfala 1324-ben épült. Számos természeti és háborús csapás ellenére a 15–17. században élte fénykorát. 1687-ben Caraffa tábornok az ellenreformáció jegyében 300 polgárt vonatott kínpadra és 24 gazdag polgárt kivégeztetett, vagyonukat elkoboztatta.

A branyiszkói csata utolsó összecsapásait Eperjes alatt vívták meg az osztrákok és a vörössipkás honvédek 1849-ben. A trianoni békediktátum (1920. június 4.) óta ez a vidék is az anyaországtól elszakított területre esik.

A városközpontként funkcionáló orsó alakú főtér már a 13. században kezdett kialakulni. Az itt álló épületek alapjai már a 15. században álltak, később pártázatos reneszánsz homlokzattal épültek újjá.

A város legjelentősebb műemléke a Szent Miklós templom. A három hajós, késő gótikus csarnoktemplom alapjait egy korábbi templom helyén 1330-ban rakták le, 1515-ben lett kész. 1903-ban Schulek Frigyes újjáépítette. Szárnyas főoltára 1490-ben készült.

A főutca déli végén áll a Klobusiczky-palota. A késő reneszánsz épület a 18. századból való. Ebben az épületben született 1689-ben a kuruc Bercsényi László gróf, aki később Franciaországban meghonosította a portyázó-könnyűlovassági fegyvernemet, a huszárságot.

A főutca északi végén áll a régi bástyatorony, mely a középkori várfalmaradvány része. A főutca 73. számú épülete a Városháza, mely 1511 óta áll ezen a helyen. A főutca 57. számú épületét Holländer Márk zsidó kereskedő 1789-ben vásárolta meg, mivel II. József császár türelmi rendelete értelmében a zsidók a városokban letelepedési, azaz polgárjogot nyerhettek. Ezért, hálából a polgárjogért, állíttatta a főtéren a Neptun-kutat.

Eperjessel egybenőtt már Alsósebes (Nižná Šebastová), melyben egy barokk és egy klasszicista kastély áll; ez a település egykor a Haller grófok birtoka volt.

3.2. Felsősebes (Vyšná Šebastová)

Felsősebesen Sebes várának romjai találhatóak. Középkori birtokosa, a Synka család, folyton bosszantgatta az eperjesieket, akik megunván a macerát, 1550-ben megtámadták és lerombolták a várat.

3.3. Finta (Fintice)

Fintán áll a Dessewffy-kastély, ahol 1801-ben Beethoven is vendégeskedett.

3.4. Kassa (Košice)

A Hernád partján fekvő város fontos közlekedési, ipari és kulturális központ, egyetemi város, katolikus és evangélikus püspöki székhely. Lakosságának száma 175.000.

A honfoglaláskor Bors és Aba nemzetsége telepedett meg a tájon, melyet okmányok először 1230-ban említenek. A tatárjárást követően szász és flamand telepesek vittek új lendületet a város életébe. A várostól keletre, a rozgonyi mezőn 1312-ben nyert csatát Károly Róbert a felvidéki kiskirályok, az Omodék és Csák Máté felett. 1347-ben vásártartási jogot és

szabad királyi városi rangot kapott. 1554-ben Abaúj vármegye székhelye lett. A török időkben mentsvárként szolgált a délebbi területekről menekülőknél, így az egri püspök is itt székelt. A szabadságharc idején külön hírnévre tettek szert a kassai vörössipkások.

1918 decemberében cseh légionisták szállták meg a várost, melyet a trianoni diktátum végül elcsatolt az országtól. 1938-ban, a bécsi döntés értelmében visszakerült az anyaországhoz. 1945 áprilisától ismét idegenbe szakadt.

Első főiskoláját 1657-ben alapították, jogi és bölcsészeti karral, mely 1921-ig működött. Az egykori Felsőipariskolából Műszaki Főiskola lett, híres tanintézete volt a Gazdasági Akadémia is.

1788-ban itt indult meg az első magyar nyelvű folyóirat, a Magyar Museum, később az Orpheus, majd a Felső-magyarországi Minerva is, Kazinczy Ferenc és Batsányi János kezdeményezésére. A 16–17. században közkedvelt latin nyelvű iskoladrámák Kassán is színre kerültek a jezsuita iskolában. Az első német nyelvű színelőadást 1780-ban rendezték meg, kőszínháza 1792-ben épült. Az első magyar nyelvű színelőadásra 1816-ban került sor.

A Szent Erzsébetről elnevezett kassai dóm a magyar gótikus építészet legszebb alkotásai közé tartozik. Egy korábbi templom helyén az 1300-as évek utolsó negyedében kezdtek építeni. Eredetileg három hajós csarnoktemplom volt, melyet 1520-ban fejeztek be. Mai alakját és öt hajós belső terét 1877–1896 között Steindl Imre alakította ki. Az északi kapuzat fölött az Utolsó ítélet, alatta Kálvária-jelenetsor, ez alatt pedig a dóm védőszentjének, Árpádházi Szent Erzsébetnek életéből merített domborművek láthatók. A kettős bejárat oszlopán Szent Erzsébet, fülkéiben Szent Imre, Szent István, Szent László és Henrik szobra áll. A külső, északi falmezőn 1938-ban helyezték el II. Rákóczi Ferenc emléktábláját. A székesegyház tornyai közül csak az északi készült el teljesen: magassága 59 m. Barokk sisakja 1775-ben került rá. Eredeti, 18 mázsás harangja a múzeum udvarán áll. 1926-ban négy új harangot kapott. A déli torony befejezetlen. A nyugati homlokzatnak három kapuja van. A templombelső főhajója hálóboltozatos, 20 m magas. Főoltára három fülkés szárnyasoltár, mely 1474 és 1477 között készült. A főoltártól jobbra haladva 15. századi freskókat láthatunk. Az északi kereszthajóból nyílik a Rákóczi-kripta, ahol a nagyságos fejedelem 1906-ban hazaszállított hamvai is nyugszanak. Az orgona 55 regiszteres, 1896-ban építette a pécsi Angster cég.

A dómtól délre találjuk az 1330-as években eredetileg temetőkapolna céljára épült Szent Mihály templomot. Újjáépítése Schulek Frigyes nevéhez kötődik (1902).

3.5. Ránkfüred (Herľany)

Ránkfüred kellemes üdülőhely. Jódos-vasas-szénsavas vizét évszázadok óta használják idegbántalmak, vérkeringési zavarok ellen. A település nevezetessége a gejzír, melynek forrását 1875-ben Zsigmond Vilmos találta meg, 404 méterig lefűrva. A víz 16°C-os, 32–36 óránként tör fel vastag sugárban, 30–35 m magasra. A kitörés időtartama fél óra, vízmennyisége 40–50 m³.

3.6. Sóvár (Solivar)

Sóvár, más néven Tótsóvár Eperjes délkeleti elővárosa. Itt találjuk a Felvidék egyetlen sóbányáját, ahol évente 25.000 tonna sót termelnek. A 150 m mélyről felszivattyúzott sós vízből vákuumos eljárással párolják a só.

4. IRODALOM

- Ďud'a, Rudolf (1985): *Mineralogie ložisek v oblasti Zlatá Baňa*. Národní muzeum v Praze, 7, Bratislava.
- Ďud'a, Rudolf (1992): Új információk Szlovákia mineralógiájában. *X. Miskolci Nemzetközi Ásványfesztivál*, Miskolci Egyetem, Miskolc, 14–19.
- Dudichné Vendl Mária (1936): A magyar nemesopálról. *Földtani Értesítő*, **1/4**, 101–110.
- Entz Géza (1973): *A gótika művészete*. Corvina, Budapest.
- Firon András (1986): *Kassa. Panoráma*, Budapest.
- Fülöp József (1984): *Az ásványi nyersanyagok története Magyarországon*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Gimesi István Miklós (1994): *A Kárpát-övezet ásványainak magyar bibliográfiája*. A szerző sajátja, Szeged.
- Herčko, Ivan (1984): *Minerály Slovenska*. Vydavateľstvo Osveta, Martin.
- Hoffer András (1939): Kassa környékének földtani vázlat. *Földtani Értesítő*, **4/3**, 73–82.
- Kőrössy László (1942): A regeteruszkai kőbányák közetei és ásványai. *Földtani Közlöny*, **72**, 221–233.
- Marosi Ernő (szerk.) (1987): *Magyarországi művészet 1300–1470 körül*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Mocsári Attila (1993): Földtani kirándulás a Felvidéken és Kárpátalján. *Geoda*, **1993/3**, 20–21.
- Radocsay Dénes (1977): *Falképek a középkori Magyarországon*. Corvina, Budapest.
- Sós Judit és Farkas Zoltán (2003): *Szlovákia útikönyv*. JEL-KÉP Bt., Budapest.
- Szakáll Sándor (szerk.) (2004): *120 ásványlelőhely a Kárpátokból*. Minerofil Kiskönyvtár IV, Magyar Minerofil Társaság, Miskolc.
- Szombathy Viktor (1980): *Szlovákiai utazások*. Panoráma, Budapest.
- Takács József (1990): A nemesopál színjátéka. *Ásvány- és Őslénygyűjtő Hírek*, **2/5**, 3–4.